

ข้อเสนอจากนักวิชาการจุฬาฯเพื่อการปฏิรูปประเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาของประเทศและเป็น"เสาหลักของแผ่นดิน" ตระหนักดีถึงบทบาทและศักยภาพของมหาวิทยาลัยในการทำหน้าที่ศึกษาวิจัยเพื่อสร้างและนำองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อเป็นสติปัญญาให้แก่สังคมและช่วยหาคำตอบเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับประเทศ โดยยึดหลักการและความถูกต้องเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมและประเทศชาติเป็นที่ตั้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้ระดมบุคลากรผู้เชี่ยวชาญจากคณะ วิทยาลัย สถาบันต่างๆ จัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจขึ้นเพื่อทำการศึกษาวิจัยประเด็นต่างๆ ที่คิดว่าสำคัญและต้องการการปฏิรูป โดยได้แบ่งออกเป็นโครงการระยะสั้นและระยะยาว

สำหรับโครงการระยะยาวที่กำลังศึกษาอยู่ ได้แก่ ประเด็นระบบการเลือกตั้ง การเมืองทุจริต เศรษฐกิจเหลื่อมล้ำ สังคมไม่เป็นธรรม การเมืองกับระบบราชการ การกระจายอำนาจ บทบาทสื่อ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน สำหรับโครงการระยะสั้นนั้น คณะทำงานได้ทำการศึกษาวิจัยภายใต้หลักวิชาการอย่างเป็นระบบจนได้แนวทางที่สามารถเสนอเป็นแนวทางเบื้องต้นได้แล้วใน 5 เรื่องด้วยกัน คือ เรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน การจํานำข้าว การปฏิรูปพลังงาน สถานการณ์ความรุนแรง และการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง

ในด้านทุจริตคอร์รัปชันจากมิติทางเศรษฐศาสตร์ จากการศึกษาที่เน้นย้ำว่าปัญหาคอร์รัปชันในประเทศไทยเป็นปัญหาที่สะสมมานาน หยิ่งรากลึก และมีแนวโน้มจะร้ายแรงขึ้นเรื่อยๆ อันมีสาเหตุสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การใช้ดุลพินิจที่ไม่เป็นธรรมของรัฐ (Discretion) การดำเนินนโยบายที่เชื่อประโยชน์กับธุรกิจและการผูกขาด (Monopoly) และการปฏิบัติงานโดยปราศจากความรับผิดชอบ (Accountability) ซึ่งสอดคล้องกับสมการของ Robert Klitgaard ว่า "คอร์รัปชัน = (ดุลพินิจ + การผูกขาด) - ความรับผิดชอบ" ดังนั้นหากจะแก้ปัญหาก็ต้องสร้างระบบการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจที่เข้มแข็ง การผลักดันกฎหมายเพื่อป้องกันการผูกขาดและการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับส่วนรวม รวมทั้งสร้างกลไกการสร้างควมรับผิดชอบต่อสังคม

ในส่วนของโครงการจํานำข้าวที่เป็นนโยบายของรัฐบาลให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรรับจํานำข้าวโดยไม่จำกัดจำนวน ในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด ทำให้เกิดความสูญเสียหลายประการ ได้แก่ ต้นทุนที่สูงมาก ผลที่ได้ถึงมือชาวนาที่ยากจนน้อยมาก ทั้งยังมีการสูญเสียทั้งทางกายภาพและการลดลงของมูลค่าข้าวจากการเก็บข้าวไว้เป็นเวลานาน นอกจากนั้นยังทำลายตลาดการส่งออกของ

ชาวไทย สร้างแรงจูงใจที่ไม่ถูกต้องให้แก่ชาวนา เพิ่มหนี้สาธารณะและเปิดโอกาสให้มีการคอร์รัปชันในทุก
ระดับ ทางเลือกสำหรับอนาคต คือ การทำให้ชาวนามีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นโดยการส่งเสริมและให้โอกาส
ทางการศึกษา การเพิ่มผลผลิตภาคเกษตร การส่งเสริมการวิจัยพัฒนาทางการเกษตร การส่งเสริมเกษตร
อินทรีย์ การปรับปรุงการชลประทาน การกำหนดโซนในการปลูกพืช การประกันภัยพืชผล และการจัดตั้ง
สหกรณ์การเกษตรที่สัมฤทธิ์ผลในการลดบทบาทของพ่อค้าคนกลางทั้งที่เกี่ยวกับปัจจัยการผลิตและราคา
ผลผลิต เป็นต้น

ในส่วนของพลังงาน พบว่ามีประเด็นปัญหาและแนวทางการพัฒนาในอนาคตสรุปได้เป็น 4
ประเด็นหลัก คือ (1) ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานด้านพลังงาน และความสับสนใน
ข้อมูลและข้อเท็จจริงในการดำเนินธุรกิจพลังงาน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขาดการบริหารจัดการ
ข้อมูลอย่างเป็นเอกภาพ การแปลความหมายของข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง นักวิชาการจึงต้องมีบทบาทในการ
เผยแพร่และนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องกับสาธารณะ ทั้งนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน
โดยเฉพาะสื่อมวลชนและต้องอาศัยเวลาในการสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง (2) ปัญหาด้านธรรมาภิ
บาล การขาดความโปร่งใสในการบริหารงานของภาครัฐ และการแทรกแซงจากภาคการเมืองใน
การกำหนดนโยบายพลังงาน ซึ่งควรมีการปรับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่มีอำนาจในการตัดสินใจ
ในนโยบายพลังงานให้มีสัดส่วนของนักวิชาการ องค์กรอิสระ และตัวแทนของภาคประชาชนเพิ่มมากขึ้น
จากปัจจุบันที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มการเมืองและข้าราชการประจำ เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจและมีการ
ตรวจสอบมากขึ้น รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งและความเป็นอิสระอย่างแท้จริงของหน่วยงานกำกับและ
องค์กรอิสระด้านพลังงาน (3) โครงสร้างกิจการพลังงานที่ผูกขาด โดยปัจจุบันกิจการปิโตรเลียมได้แปร
รูปจากรัฐวิสาหกิจมาเป็นบริษัทมหาชนภายใต้การกำกับของรัฐ ซึ่งมีข้อดีในแง่ของประสิทธิภาพในการ
บริหารงานแบบธุรกิจและเป็นการสร้างศักยภาพในการแข่งขันกับบริษัทข้ามชาติ ในขณะที่เดียวกันก็เป็น
อุปสรรคในการพัฒนาให้เกิดการแข่งขันจากผู้เล่นรายใหม่ภายในประเทศ และจำเป็นต้องมีระบบการกำกับ
ที่เข้มแข็ง จึงควรให้ปฏิรูปโครงสร้างกิจการพลังงานให้มีการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น สร้างความโปร่งใส และทำ
ให้อยู่ภายใต้การกำกับที่เข้มแข็ง (4) การจัดสรรผลประโยชน์ของทรัพยากรพลังงานโดยเฉพาะใน
เรื่องของการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมในประเทศ ปัจจุบันประเทศไทยยังใช้ระบบสัมปทานและมี
การจัดสรรผลประโยชน์กลับมาให้รัฐผ่านค่าภาคหลวงและระบบภาษี ซึ่งเห็นว่ามีควมจำเป็นต้องมีการ

ศึกษาวิจัยเพิ่มเติมทางเลือกอื่นๆ ในประเด็นนี้เพื่อให้มีอัตราส่วนแบ่งหรือจัดสรรผลประโยชน์จากทรัพยากร พลังงานกลับมาให้รัฐมากขึ้น นอกจากนี้ยังควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียน อย่างจริงจังด้วยกลยุทธ์ที่เข้าถึงผู้ใช้พลังงานโดยตรงและตอบโจทย์ด้านการเมืองได้พร้อมๆ กัน

ส่วนสถานการณ์ความรุนแรงนั้น ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ได้เข้าไปร่วมกับเครือข่ายพลเมืองเฝ้าระวังความรุนแรงทางการเมือง ตลอดจนภาคีเครือข่าย ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงในการเกิดความรุนแรง เพื่อช่วยบรรเทาสถานการณ์ ความรุนแรงได้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงได้พัฒนาตัวชี้วัดและจัดเก็บข้อมูลความเสี่ยงต่อ ความรุนแรงทางการเมือง โดยประมวลวิเคราะห์ผลและนำเสนอข้อมูลความเสี่ยงต่อสาธารณะผ่าน "ศูนย์ ข้อมูลติดตามสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมือง" (Thai Violence Watch) ซึ่งข้อมูลและตัวชี้วัดที่ ได้นำมาใช้นี้เป็นข้อมูลที่พัฒนาจากหลักทางวิชาการ สามารถระบุข้อเท็จจริงได้ มิใช่เกิดจากความรู้สึกของ ผู้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยใช้อาสาสมัครหลายคนในการเก็บข้อมูลแต่ละเวทีชุมชน รวมทั้งตรวจสอบ ข้อมูลที่ส่งเข้ามาจากแหล่งข้อมูลอื่นประกอบ และเผยแพร่ข้อมูลผ่านหน้าเว็บไซต์ และในกรณีที่พบปัจจัย เสี่ยงต่อความรุนแรงอย่างวิกฤติ ศูนย์ข้อมูลฯ จะดำเนินการเตือนภัย (early warning) ไปยังผู้มีส่วนได้ส่วน เสียทุกกลุ่มเพื่อรักษาชีวิตของทุกฝ่ายและนำไปสู่การจัดการความรุนแรงได้

สำหรับประเด็นการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการสื่อสารที่สร้าง ความเกลียดชัง (Hate Speech) ศูนย์ศึกษานโยบายสื่อ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ ได้ศึกษาสื่อหลักของ สังคมไทยพบว่า (1) สื่อวิทยุและโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อกระแสหลักยังมีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ของคนใน สังคมโดยรวม แต่สื่อขนาดเล็กที่เกิดขึ้นใหม่ในระดับท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในฐานะตัวจุดและขยาย กระแสความขัดแย้งและความเกลียดชังให้กระจายไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างกว้างขวางแต่เจาะกลุ่มมาก ขึ้น จึงสร้างผลกระทบด้านลบแก่สังคมที่แบ่งแยกชัดทางการเมืองชัดเจนให้ทวีความรุนแรงมากขึ้น กระทบ ต่อความสัมพันธ์ของหน่วยต่างๆ ในสังคมที่อยู่บนความเปราะบาง และเป็นแบบอย่างไม่ดีด้านพฤติกรรม และภาษาที่ไม่เหมาะสม (2) ในสื่อออนไลน์ ซึ่งมีลักษณะที่ผู้ใช้สื่อเป็นผู้นำเนื้อหาเข้าสู่ระบบเป็นหลัก (user-generated content) ระดับความรุนแรงและลักษณะการสื่อสารความเกลียดชังที่พบมากที่สุด คือ การขู่ข่มทำให้เกิดความเกลียดชังต่อกลุ่มเป้าหมาย แม้จะยังไม่ถึงขั้นระดับการตั้งใจแบ่งแยกสร้างความเป็น เขา-เราต่อกลุ่มเป้าหมาย หรือการขู่ข่มให้มีการใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นระดับความ

รุนแรงที่สูงกว่าก็ตาม แต่ก็สามารถส่งผลกระทบต่อในระดับปัจเจก เช่น ผลกระทบต่อจิตใจหรือเกิดการใช้ความรุนแรงต่อบุคคลที่ตกเป็นกลุ่มเป้าหมายได้ และหากปล่อยให้มีการสร้างและเผยแพร่ Hate Speech อย่างไรก็ตามการกำกับดูแล ย่อมทำให้สังคมขาดสมดุลทางความคิด ทำลายวัฒนธรรมแห่งการเคารพซึ่งกันและกัน เกิดการคุกคามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กระทบต่อการอยู่ร่วมกันและความสงบสุขเรียบร้อยในสังคมอันเกิดจากความสัมพันธ์ที่ขาดความไว้วางใจและบาดหมาง ส่งผลในภาพรวมให้คุณธรรมในสังคมหยาบกระด้าง และจะนำไปสู่การเข้าไปสกัดกั้นหรือทำลายบรรยากาศแห่งเสรีภาพในการแสดงออก ดังนั้น จึงเสนอให้มีการกำกับดูแลแบบผสมผสานระหว่างการกำกับดูแลตามกฎหมายโดย กสทช. และการกำกับดูแลร่วมกัน (co-regulation) และการใช้กลไกอื่นที่ไม่ใช่การกำกับดูแล อาทิ เร่งพัฒนามาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพและบังคับใช้ระหว่างสมาชิกองค์กรวิชาชีพสื่ออย่างจริงจัง สร้างกลไกการรับเรื่องร้องเรียนและแก้ไขเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ จัดให้มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อตระหนักถึงจริยธรรมสื่อและความเข้าใจในประเด็นอ่อนไหวทางสังคม การให้ผู้ให้บริการที่เป็นตัวกลางออนไลน์ด้านเนื้อหาเข้ามามีส่วนร่วมในการสอดส่อง เปิดพื้นที่ หรือสร้างกลไกให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถช่วยจับตามองความเป็นไปในเนื้อหาของอินเทอร์เน็ตและแจ้งความไม่เหมาะสมอย่างร้ายแรงต่อผู้ให้บริการได้ และหากจะให้กลไกของภาครัฐโดยอาศัยกรอบกฎหมายที่จะนำข้อความที่ไม่เหมาะสมออกตามวิธีแจ้งให้ทราบและเอาออก (Notice and take-down หรือ NTD) ต้องมีการกำหนดขอบเขตเนื้อหาและขั้นตอนที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้กระทบต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยการพิจารณาโดยคณะกรรมการที่เป็นกลางและมีองค์ประกอบที่เป็นตัวแทนของภาคส่วนต่างๆ ในสังคม นอกจากนี้ยังควรให้ความรู้ในระดับสาธารณะเกี่ยวกับการสร้างความเกลียดชังออนไลน์และส่งเสริมวัฒนธรรมให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ใช้สื่ออย่างมีความรับผิดชอบ รู้เท่าทัน ไม่เพิกเฉยต่อการสร้างความเกลียดชัง และไม่ช่วยเผยแพร่ความเกลียดชัง ซึ่งศูนย์ศึกษานโยบายสื่อ จุฬาฯ ได้จัดชุดความรู้ในรูปแบบของคลิปซึ่งสามารถติดตามรายละเอียดได้ที่ <http://www.youtube.com/watch?v=8AKcSTY0TEc> หรือ <http://www.youtube.com/watch?v=iM3r6RADPeE>